

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ МАГІСТРІВ

Частина 1



**Полтава
2021**

**Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
(ПУЕТ)**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ МАГІСТРІВ

Частина 1

**Полтава
ПУЕТ
2021**

УДК 339.1+640+664+37+657+005+004+80(062.552)
3-41

Друкується відповідно до Наказу по університету № 140-Н від 25 серпня 2021 р.

Редакційна колегія:

Головний редактор – **О. О. Нестуля**, д. і. н., професор, ректор Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (ПУЕТ).

Заступник головного редактора – **О. В. Манжура**, д. е. н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи ПУЕТ.

Відповідальний секретар – **Н. М. Бобух**, д. філол. н., професор, завідувач кафедри української, іноземних мов та перекладу ПУЕТ.

Відповідальний редактор:

А. С. Ткаченко, к. т. н., директор Навчально-наукового інституту денної освіти ПУЕТ.

Члени редакційної колегії:

Л. М. Шимановська-Діаніч, д. е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту ПУЕТ;

Т. В. Онішко, д. і. н., професор, завідувач сектору документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах кафедри менеджменту ПУЕТ;

Л. С. Франко, ст. викладач, завідувач кафедри міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин ПУЕТ;

М. Є. Розоза, д. е. н., професор, завідувач кафедри економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем ПУЕТ;

Т. А. Костишина, д. е. н., професор, завідувач кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії ПУЕТ;

Г. В. Лаврик, д. ю. н., професор, завідувач кафедри правознавства ПУЕТ;

О. В. Ольховська, к. ф.-м. н., завідувач кафедри комп'ютерних наук та інформаційних технологій ПУЕТ;

О. В. Яріш, к. е. н., доцент, завідувач кафедри фінансів та банківської справи ПУЕТ;

А. І. Мілька, к. е. н., доцент, завідувач кафедри бухгалтерського обліку і аудиту ПУЕТ;

Н. В. Карпенко, д. е. н., професор, завідувач кафедри маркетингу ПУЕТ;

Г. О. Бірта, д. с.-г. н., професор, завідувач кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи ПУЕТ;

Г. П. Хомич, д. т. н., професор, завідувач кафедри технологій харчових виробництв і ресторанного господарства ПУЕТ;

Т. В. Капліна, д. т. н., професор, завідувач кафедри готельно-ресторанної та курортної справи ПУЕТ;

Г. П. Скляр, д. е. н., професор, завідувач кафедри туристичного та готельного бізнесу ПУЕТ;

І. М. Петренко, д. і. н., професор, завідувач кафедри педагогіки та суспільних наук ПУЕТ.

Збірник наукових статей магістрів. Навчально-науковий
3-41 інститут денної освіти : у 2 ч. – Полтава : ПУЕТ, 2021. – Ч. 1. –
334 с.

ISBN 978-966-184-417-8

У збірнику представлено результати наукових досліджень магістрів спеціальностей: Підприємництво, торгівля та біржова діяльність; Готельно-ресторанна справа; Харчові технології; Освітні педагогічні науки; Облік і оподаткування; Менеджмент; Інформаційна, бібліотечна та архівна справа; Публічне управління та адміністрування; Комп'ютерні науки; Філологія; Фінанси, банківська справа та страхування; Економіка; Підприємництво, торгівля та біржова діяльність; Товарознавство та експертиза в митній справі; Маркетинг.

УДК 339.1+640+664+37+657+005+004+80(062.552)

Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.

За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу ПУЕТ заборонено

© Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», 2021

ISBN 978-966-184-417-8

Журавель М. В., Тодорова І. С. Формування професійної компетентності майбутнього фахівця через проєктну діяльність.....	190
Заліський А. С., Петренко І. М. Формування в магістрів професійного інтересу до управлінської діяльності	195
Коваль П. В., Тодорова І. С. Етапи реалізації ресурсно-орієнтованого підходу як засобу оптимізації процесу формування професійної компетентності майбутніх фахівців з економічної кібернетики	200
Куроп'ятник К. О., Кононець Н. В. Модель методичної системи формування цифрової компетентності майбутніх викладачів дисциплін комп'ютерного циклу в процесі вивчення основ програмування.....	206
Лещенко І. В., Усанов І. В. Міжнаціональна толерантність як філософське і психолого-педагогічне поняття	211
Лисяк В. Ю., Петренко І. М. Методологічні аспекти дослідження проблеми управління навчально-творчою діяльністю студентів	217
Макаревич Р. В., Петренко І. М. Безпека людини в умовах запровадження високоефективних технологій інтенсивного навчання	223
Маньковська Д. А., Кононець Н. В. Емоції та почуття в освітній теорії та практиці.....	228
Мельник В. С., Петренко І. М. Дидактична модель реалізації проєктного підходу до організації науково-дослідницької діяльності студентів у вищій школі.....	235
Миколаєнко В. І., Нестуля С. І. Структурні компоненти готовності майбутніх фахівців з туризму до професійної діяльності	241
Митрофанов О. А., Тодорова І. С. Педагогічні принципи формування пізнавальної діяльності студентів економічних університетів	245

- Access Peer-reviewed Journal. RS Global Sp. z O.O., Scientific Educational Center Warsaw, Poland, 2020. – 2(29). – С. 20–24.
2. Балюк В. О., Сучасні підходи до розроблення електронних освітніх ресурсів для формування цифрової компетентності майбутніх економістів / Балюк В. О., Кононець Н. В. // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2019. – № 4(156). – С. 15–21.
 3. Кононець Н. В. Педагогічні інновації вищої школи: ресурсно-орієнтоване навчання / Кононець Н. В. // Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Полтава, 2012. – Вип. 54. – С. 76–80.
 4. Leshchenko M. Framework for Assessment the Quality of Digital Learning Resources for Personalized Learning Intensification / Leshchenko M., Lavrysh Yu., Kononets N. // The New Educational Review. Vol. 64, № 2. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, 2021. – P. 148–160.
 5. Vuorikari R., Punie Y., Carretero Gomez S., Van den Brande G. (2016). DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: The Conceptual Reference Model. Luxembourg Publication Office of the European Union. EUR 27948 EN. doi:10.2791/11517/ – 44 p.

УДК 371

МІЖНАЦІОНАЛЬНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК ФІЛОСОФСЬКЕ І ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ПОНЯТТЯ

*І. В. Лещенко, магістр спеціальності Освітні, педагогічні науки
освітня програма «Педагогіка вищої школи»*

І. В. Усанов, к. філософ. н., доцент – науковий керівник

Анотація. У статті аналізується міжнаціональна толерантність як поняття і риса світогляду людини в полікультурному світі. Розглядаються різні підходи до визначення його суті та співвідношення з близькими за змістом поняттями.

Ключові слова: толерантність/інтолерантність, міжнаціональна толерантність, полікультурний світ.

Abstract. The article analyzes interethnic tolerance as a concept and feature of the human worldview in a multicultural world. Different approaches to defining its essence and relationship with similar concepts are considered.

Key words: tolerance/intolerance, interethnic tolerance, multicultural world.

Постановка проблеми. У полікультурному суспільстві зростає потреба у діалогові культур, через який можна пізнати сутність інших людей, самих себе через порівняння та взаємодію з іншими, набути навиків емпатії, практичної співпраці між представниками різних етносів. Відповідно зростає значимість толерантності, яка є визначальною та необхідною умовою діалогу. Дефініція поняття толерантність, зокрема міжнаціональна толерантність, та шляхи її формування є однією з актуальних проблем сьогодення, а її розв'язанням займаються науковці, практики різних соціальних інститутів.

У зв'язку із розширенням та поглибленням людських комунікацій зростає потреба у формуванні особистості, яка здатна будувати ці взаємини на принципах толерантності – поваги, прийняття й розуміння різноманітності культур нашого світу, форм самовираження та способів прояву людської індивідуальності, гармонії в різноманітності

Тому аналіз змісту поняття «толерантність», «міжнаціональна толерантність», ролі толерантності як особистісної характеристики у формуванні комфортного освітнього середовища та конструктивних взаємин «педагог – студент» є актуальними питання безпосередньої педагогічної практики.

Аналіз останніх джерел і публікацій показав, що питання формування міжнаціональної толерантності носить міждисциплінарний характер і є предметом аналізу фахівців різних галузей. У педагогічній науці толерантність досліджують крізь призму полікультурної освіти (І. Бех, О. Грива, О. Сухомлинська); культури міжнаціонального спілкування (Т. Атрощенко, О. Губенко, І. Палько); педагогіки миру (О. Безкоровайна, М. Кабатченко, О. Копіца).

Проблематику підготовки майбутнього викладача до виховання толерантності студентів вивчають Г. Волик, В. Кузьменко, О. Орловська. Формування толерантності у сфері відносин студентів у полікультурному середовищі вищого навчального закладу – Я. Довгополова, О. Столяренко та ін.

Соціологію міжнаціональної толерантності досліджують К. Грабчак, Л. Дробіжева, І. Кириченко, Л. Орбан-Лембрик, В. Піскун, зокрема вивчають толерантність як складову українського національного характеру; особливості національної толерантності в Україні, соціальні аспекти толерантності в сучасному українському соціумі.

Формулювання мети. Метою статті є визначення міжнаціональної толерантності як філософського і психолого-педагогічного поняття.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогоднішній полікультурний світ є надзвичайно складним і суперечливим. В ньому поряд із такими процесами, як соціальна ідентифікація, культурна інтеграція, адаптація виникають і негативні прояви – ксенофобія, соціальна виключність, національні та релігійні протистояння, тощо.

Український науковець Л. Орбан-Лембрик, посилаючись на дослідження Г. Андрєєвої, виокремлює показники, які найгостріше характеризують суперечливість історичного процесу на етапі радикальних перетворень: соціальна ідентичність (криза ідентичності окреслюється як особлива ситуація свідомості, коли більшість соціальних категорій, за допомогою яких людина визначає себе і своє місце в суспільстві, здається такими, що втратили свої межі і цінність); побудова образу іншої людини (в епоху нестабільності відбуваються значні модифікації в цій побудові: відносна легкість у приписуванні іншій людині образу ворога, пошук індивідуального і групового ворога, зростання індивідуальної і групової напруги, агресивності, перенесення відповідальності за неуспіх з ворога «зовнішнього» на ворога «внутрішнього» тощо); побудова образу соціальних інститутів, форм соціального контролю, суспільства в цілому, образу соціального світу (в період соціальної нестабільності важко визначити, який тип суспільства «хороший», а який «поганий»; втрачаються соціальні ідеали, тобто частина людей взагалі не знає, до чого здійснюється перехід, і це сприймається болісно) [3, с. 75–76].

Теоретичний аналіз поняття толерантність дає можливість трактувати його як соціально значущу цінність. Її основними ознаками є наступні положення: толерантність виникає в суспільній свідомості, формується як суспільний ідеал, передбачає безумовне прийняття суспільством різноманітності світу; толерантність виступає запорукою миру і злагоди серед громадян; толерантність виступає регулятором відносин полікультурного світу [5, с. 103].

У культурі міжнаціонального спілкування (Т. Атрощенко, О. Губенко, О. Гуренко І. Палько,) толерантність трактують як універсальний агальнолюдський принцип, на якому будується налагодження стосунків між представниками різних національностей, здійснюється обмін інформацією, розуміння, сприйняття один одного та їхній взаємовплив. Їхні дослідження спрямовані на визначення, обґрунтування й експериментальну перевірку педагогічних умов, що ефективно впливають на формування рис толерантної особистості, на характеристику міжособистісних толерантних стосунків, поведінкову реакцію, систему толерантних ставлень, і є вагомим внеском у розвиток вітчизняної науки.

Ідеї толерантності, сформульовані американським науковцем Г. Олпортом, який включав сюди співпрацю, дух партнерства, готовність приймати чужу думку, повагу до людської гідності, прийняття іншого таким яким він є, здатність поставити себе на місце іншого, визнання різноманітності, рівності інших, терпимість до чужих думок, відмова від домінування, заподіяння шкоди і насильства [2, с. 15].

У галузі педагогіки одним із шляхів розв'язання проблеми відмінностей досліджують толерантне освітнє середовища (О. Волошина, А. Погодіна, Н. Щербакова), ознаками якого є: атмосфера ненасилля і безпечної взаємодії, демократичний стиль педагогічного керівництва, спілкування на основі співробітництва і діалогу, психологічна підтримка й опора на позитивний досвід толерантної взаємодії – визнання один одного незалежно від особливостей мислення, культурного досвіду, поведінки, національності.

Сучасні науковці, зокрема І. Жданова, С. Щеколдіна виділяють різні типи толерантності: політичну, етнічну, міжнаціональну, расову, релігійну, освітню, фізіологічну, гендерну, фізіологічну тощо. На даному етапі розвитку нашої держави формування міжнаціональної толерантності є особливо актуальним, оскільки Україна як поліетнічна держава, включає різні за походженням національні меншини зі своєю етнічною, культурною та мовноюсамобутністю. У контексті аналізу перспектив розвитку суспільства українські вчені І. Кириченко, Н. Паніна трактують расову, етнічну й національну толерантність не лише як потенціал підтримки миру та спокою в країні, а й як показник ступеня готовності масової свідомості населення до відкритості та співробітництва зі світовим співтовариством на основі загально визнаних демократичних принципів [4].

Поряд з ознаками толерантності вчені вивчають характеристики інтолерантності. А. Асмолов, Г. Солдатова, Л. Шайгерова дають визначення етноцентризму, націоналізму, етнічного насилля й етнофобії; А. Волков, Дж. Левин, Дж. Макдевит – ксенофобії, А. Садохін і Т. Грушевицька – дискримінації і геноциду.

Міжнаціональна толерантність – основоположна якість людини, яка забезпечує ефективність стосунків, розуміння, поваги до іншої нації, етносу, культури, конфесії. У Декларації принципів толерантності зазначається, що міжнаціональна толерантність – це «прийняття і правильне розуміння великого різноманіття культур нашого світу, наших форм самовираження та способів прояву людської індивідуальності, коли кожен має право дотримуватися своїх переконань і признає таке ж право за іншими».

Українська дослідниця міжнаціональної толерантності у політичному процесі України І. Кушніренко розрізняє «толерантність» і «міжнаціональну толерантність», де толерантність об'єктивно необхідна як обов'язковий регулятивний засіб, як багатопланова «організаційна сила» у розвитку суспільства та соціальної свідомості, що дає змогу розглядати її як структуроутворювальний компонент в організації суспільства і досяг-

ненні політичного прогресу. Тоді як міжнаціональна толерантність – специфічна риса національного характеру, яка проявляється в терпимості та оцінці національного «вони», рівнозначному «ми». За своєю суттю міжнаціональна толерантність є світоглядною основою етнічного розмаїття та одночасно політичною компромісу, згоди та єдності. Тому міжнаціональна толерантність стала одним із принципів державної національної політики, для якого характерна співпраця різних національностей [1, с. 87].

У світовій науці вчені досліджують таке явище, як мультикультуралізм, яке має чималий вплив на формування толерантної особистості відносно представників різних національностей та етнічних груп. Ідеї мультикультуралізму відстоюють сучасні політичні філософи, найвизначнішими серед яких є Чарлз Тейлор і Віл Кимлічка. Мультикультуралізм як соціальне явище повинен виступити у ролі чинника соціалізації у процесі формування толерантності. Використання етнокультурного досвіду та діалогу різних культур сприяє формуванню толерантності як особистості, так і суспільства в цілому.

Висновок. Полікультурне середовище, в якому ми живемо, орієнтує майбутнього фахівця на знання про розмаїття культур; оволодіння методами впливу в ситуації культурної взаємодії; наявність «власної міжнаціональної ідентичності», толерантне ставлення до культурного, етнічного розмаїття, що реалізується в майбутній професійній діяльності, тощо.

Міжнаціональна толерантність – цінність і соціальна норма громадянського суспільства, що забезпечує право всіх громадян, незалежно від їх національної приналежності, бути різними, повагу до культурної різноманітності, збереження та розвиток розуміння, співробітництва, власної самобутності та самобутності інших у взаєминах.

Список використаних джерел

1. Кихтюк О. В. Концептуальна модель етнічної толерантності особистості / О. В. Кихтюк // Психологічні перспективи. – Луцьк, 2010. – Вип. 15. – С. 82–92.

2. Олпорт Г. У. Природа предубеждения / Г. У. Олпорт // Век толерантності. – 2003. – № 6. – С. 11–25.
3. Орбан-Лембрик Л. Е. Толерантність як основа адекватних взаємин у полікультурному світі / Л. Е. Орбан-Лембрик // Соціальна психологія. – 2008. – № 4. – С. 75–76.
4. Паніна Н. Щодо застосування шкали соціальної дистанції у дослідженнях національної толерантності в Україні / Н. Паніна // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2003. – № 4. – С. 21–43.
5. Шаюк О. Науково-психологічне осмислення толерантності як загально-людської проблеми / Ольга Шаюк // Психологія і суспільство. – 2010. – № 1. – С. 100–109.

УДК 378.1

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СТУДЕНТІВ

***В. Ю. Лисяк**, магістр спеціальності Освітні, педагогічні науки освітня програма «Педагогіка вищої школи*

***І. М. Петренко**, д. і. н., професор – науковий керівник*

Анотація. У статті розглядаються методологічні аспекти дослідження проблем управління навчально-творчою діяльністю студентів.

Ключові слова: методологія, педагогічне дослідження, управління, навчально-творча діяльність студентів.

Abstract. The methodological aspects of research of problems of management of educational and creative activity of students are considered in the article.

Key words: methodology, pedagogical research, management, educational and creative activity of students.

Постановка проблеми. Для будь-якого педагогічного дослідження важливими є його методологічні основи, під якими слід розуміти основне вихідне положення, на якому базується наукове вчення. Застосування багатьох методологічних засад у сучасних педагогічних дослідженнях стало досить популярним. На нашу думку, проблема полягає у пошуку найбільш ефективних методологічних основ для проведення педагогічних досліджень,